

Zeytin

"Avrupa zeytini" anlamında *Olea europaea* botanik adlı **zeytin**, zeytingiller Oleaceae familiasından meyvesi yenen ve geleneksel olarak Akdeniz iklimine özgü bir ağaç türüdür. Tür, tüm Akdeniz ülkelerinin yanı sıra Güney Amerika, Güney Afrika, Çin, Avustralya, Yeni Zelanda, Meksika ve Amerika Birleşik Devletleri'nde yetiştirilir. *Olea europaea*, *Olea* cinsi için tip türüdür.

"Zeytin" de denilen zeytinin meyvesi zeytinyağının kaynağı olarak Akdeniz bölgesinin tarımında çok önemlidir; Akdeniz mutfağı temel bileşenlerinden biridir.

Zeytin adını ağacına, meyvesine, Leylak, Yasemin, *Forsythia* ve gerçek dişbudak ağaç türlerini de (*Fraxinus gibi*) içeren bitki ailesine verir.

Zeytin ağacının binlerce çeşidi bilinmektedir. Zeytin çeşitleri öncelikle yağlık, yemeklik veya her ikisi için kullanılabilir. Tüketim için yetiştirilen zeytinlere genellikle "sofralık zeytin" denir¹ Hasat edilen tüm zeytinlerin yaklaşık %90'ı yağa dönüştürülürken, yaklaşık %10'u sofralık zeytin olarak kullanılır.

Etimoloji

Zeytin Akadca'da zeirtum (zertum), İbranice'de zeta veya zai, Arapça'da ise zaitun olarak bilinir.

Morfolojik özellikleri

19. yüzyıl çizimleri

Zeytin ağacı *Olea europaea*, Akdeniz, Avrupa, Asya ve Afrika'ya özgü, sık dallı, yayvan tepeli, her dem yeşil yapraklı, yaprak dökmeyen ağaç veya çalıdır.

Ağacı bodurdur ve yüksekliği nadiren 8-15 m'yi aşar. Sadece güney İtalya'nın Campania bölgesindeki Pisciotta civarındaki bölgede bulunan 40,000 ağaçtan oluşan benzersiz bir tür olan 'Pisciottana', buna uygun olarak büyük gövde çapları ile genellikle bunu aşar.

Geniş, kıvrımlı, yamru yumru bir gövdesi vardır.

Ağaç yaşlandıkça, düzgün gri renkli gövde kabuğu giderek çatlar. Ağacın tacı (tepesi), yaklaşık olarak artan boy kadar her sene genişler.

Ağacı uzun ömürlü olup yaklaşık 2000 yıl kadar yaşayabilir.

Verimli topraklarda ağacının tacı açık ve asimetric, verimsiz topraklarda ise daha yoğun ve yuvarlaktır.

Sürgünleri gri renkli, dikensiz ve hemen hemen üç köşelidir.

Simli yeşil yaprakları dikdörtgen gibi olup yaprak uzunlukları cinsine göre 20–86 mm ve eni de 5–30 mm arasındır.

Mızraksı, çok kısa saplı, deri gibi sert yaprakları, sürgünlere karşılıklı çiftler halinde dizilir. Yaprakları basit, tam kenarlı ve kenarlar alt yüze doğru hafif kıvrıktır. Yaprakların ucunda sivri bir çıkıntı bulunur. Yaprığın üst yüzü koyu gri-yeşil ve tüysüz, alt yüzü mavimsi gümüşü renkte ve beyaz sık ipeksi tüylerle kaplıdır. Küçük, beyaz, tüylü, on yarıklı kaliks ve taç yaprağı, iki erkek organı ve iki parçalı dişi organı bulunan çiçekler, genellikle bir önceki yılın odunu üzerinde, yaprak koltuklarından çıkan salkımlar halinde taşınır.

"*Olea europaea*"nın etli meyvesinin içinde, "taş" denilen sert bir çekirdeği vardır.

Meyvesi küçük, 1– 2.5 cm uzunluğunda, ince etli ve zeytin bahçesi çeşitlerine göre yabani olanları daha küçüktür.

Zeytinler renkleri yeşilden mora dönerken toplanırlar.

Konserve siyah zeytinler yapay olarak karartılabilir (işleme için aşağıya bakın) ve görünümü iyileştirmek için kimyasal demir glukonat içerebilir.

Zeytin çiçekleri

Baharın sonlarına doğru yaprakların koltuk altlarında seyrek salkımlar halinde açan, küçük beyazımsı-sarı renkli, kokulu çiçekleri vardır.

Çiçekler

Rüzgarların taşıdığı çiçek tozlarıyla döllenmiş çiçekler etli ve yağlı meyvelere dönüşür. Meyve önce yeşil, olgunlaştıktan sonra da parlak siyah olur.

Zeytin ağacı, meyvesinin etli kısmından ve çekirdeğinden elde edilen "yağı" bakımından çok değerli bir ağaçtır. Ağacının çok heybetli ve estetik bir görünümü vardır. Odunu çürümeye karşı son derece dayanıklıdır.

Zeytin ağacı yıllık ortalama sıcaklığı 15-20 °C olan bölgelerde yetişir.